

شهر سازی هماهنگ ؛ چالش توسعه متوازن سرزمین

«رهاورد سفر نانچینگ چین - چهارمین مجمع جهانی شهر WUF4»

۱۳-۱۶ آبان ۱۳۸۷ (۳-۶ نوامبر ۲۰۰۸)

دکتر سیمین حناچی، مهندس الهام بهمن تیموری، مهندس مینا صنیعی نژاد

موضوعات و محورهای گفتگو در چهارمین مجمع جهانی

شهر

با توجه به مضمون اصلی چهارمین مجمع جهانی شهر (WUF4) که: «شهرسازی هماهنگ: چالش توسعه متوازن سرزمین» بود، شش محور گفتگو به شرح زیر تعیین گردید و طی ۴ روز کارشناسان عالی رتبه همراه با مخاطبان حاضر در اجلاس به بحث و تبادل نظر و مشارکت با یکدیگر پرداختند:

معرفی و پیشینه مجمع جهانی شهر (WUF) ۲

سازمان ملل متحد بنیان گذار مجمع جهانی شهر می باشد و یکی از مهم ترین مسایل جهان که شهرنشینی شتابان و تأثیر آن بر جوامع، شهرها، اقتصاد و سیاست است در این مجمع مورد بررسی قرار می گیرد. زیرا پیش بینی می شود که در ۵۰ سال آینده بیش از دو سوم جمعیت جهان در شهرها زندگی کنند. از اینرو چالش اصلی به حداقل رساندن فقر در حال رشد در شهرها، ارتقاء دسترسی تهیدستان شهری به امکانات پایه ای از قبیل سرپناه، آب پاکیزه، سیستم دفع فاضلاب و نیز دستیابی به یک محیط مساعد و توسعه و گسترش شهری پایدار است. مجمع جهانی شهر یک گردهمایی دو سالانه است که با حضور طیف وسیعی از سازمانهای غیر دولتی، نهادهای مردم محور، متخصصان شهری، دانشگاهیان، نمایندگان دولت ها، مدیران محلی و انجمن های ملی و بین المللی تشکیل می گردد. مجمع جهانی شهر زمینه مشترکی را برای کلیه این نقش آفرینان فراهم می نماید تا در خصوص مسایل شهری به روش های گوناگون به بحث بپردازند و با توجه به این واقعیت ها و پیچیدگی ها، برای یک جهان شهری که از لحاظ اجتماعی سالم، از نظر زیست محیطی پایدار، از بابت اقتصادی سرزنده و از جنبه سیاسی پاسخگو باشد، تلاش کنند و با توسل به گردآوری مجموعه دانش ها و تجارب جامعه مدنی و محلی و دولت های منطقه ای و ملی در یک نشست عمومی، راه حل های عملی را بیابند.

از سال ۲۰۰۲ میلادی تا کنون (۲۰۰۸) چهار مجمع جهانی شهر برگزار شده که مشخصات آنها به شرح جدول زیر میباشد:

محورهای بحث و دستاوردهای سه اجلاس پیشین

نام اجلاس	سال و محل برگزاری	تعداد شرکت کنندگان		عنوان اجلاس	محورها
		کشور	نفر		
نخستین مجمع جهانی شهر	۲۰۰۲ تایروبی، گنجا	۸۰	۱۲۰۰	شهرنشینی پایدار	(۱) نقش متولیان محلی و سایر شرکای دستور کار هیئات شهرها بدون سکونتگاههای نابسامان (۲) میزبانی جهانی برای سکونت ایمن و حکومت شهری (۳) نظارت بر اوضاع شهری (۴)
دومین مجمع جهانی شهر	۲۰۰۴ پارسلون، اسپانیا	۹۰	۲۳۸۹	شهرها محل تلاقی فرهنگها	(۱) فرهنگ شهری (۲) واقعیتهای شهری (۳) حکومت شهری (۴) رسالت شهری (۵) فقر شهری (۶) منابع شهری (۷) پایداری شهری (۸) خدمات شهری (۹) حوادث شهری و بازسازی
سومین مجمع جهانی شهر	۲۰۰۶ ونکوور، کانادا	۱۰۰	۱۰۰۰۰	شهرهای پایدار، تبدیل اندیشه به عمل	(۱) دستیابی به اهداف توسعه هزاره (۲) تعهد عمومی به رویکرد جامع (۳) تامین منابع مالی شهرداریها، همکاری و خلاقیت (۴) ایمنی و امنیت شهری: تقبل مسئولیت (۵) انرژی: اقدامات محلی، تاثیرات جهانی

به تمام کشورهای غنی یا فقیر یادآوری کنیم که هیچ یک، از اثرات فقر مصون نیستند، همه ما در مورد اتفاقات و بحران های مالی جهان نگران هستیم چرا که این بحران ها، ما مردمان عادی را هدف قرار میدهد و این ما هستیم که آسیب می بینیم.»

پس از خاتمه مراسم افتتاحیه و اعطای جوایز سازمان ملل در زمینه ایجاد شهرهای موزون به ترتیب امتیاز به شهرهای نانجینگ، شانژینگ و زانگجیاگانگ (چین)، کیگالی (رواندا)، تاتارستان (روسیه)، سیودادگوارز (مکزیک)، در بعد از ظهر روز اول و روزهای بعد (صبح و عصر)، اجلاس کار خود را در قالب ۲۱ رویداد آموزشی، ۶ گفتگو، ۷۰ سمینار جانبی هیئات، ۷۳ جلسه بیان تجارب گروههای تخصصی، ۸ میزگرد و ۳ جلسه ویژه ادامه داد. البته نمایشگاهی از آثار و تجارب شهرنشینی و شهرسازی کشورهای شرکت کننده در مجمع نیز بر پا بود و ایران نیز دارای غرفه‌ای برای نمایش دستاوردهای مربوط به حوزه شهرسازی بود. و عناوین میزگردهای تشکیل شده به شرح زیر بود:

(۱) میزگرد وزراء (۲) میزگرد شهرداران (۳) میزگرد زنان و شهرهای هماهنگ (۴) میزگرد نمایندگان مجلس (۵) میزگرد جوانان (۶) میزگرد شبکه جهانی زمین - ابزار (۷) میزگرد پژوهشگران شهری (۸) میزگرد دانشگاههای همکار هیئات.

لازم به ذکر است که در میزگرد وزراء، آقای مهندس سعیدی کیا وزیر مسکن و شهرسازی سخنرانی خود را در روز نخست مجمع به موضوع دومین اجلاس آسیا - اقیانوسیه که در اردیبهشت سال جاری (۱۳۸۷) در تهران برگزار شد، اختصاص دادند و دستاوردها و ارتباط محورهای آن را با چهارمین مجمع جهانی شهر تشریح نمودند، ایشان در بخشی از سخنرانی خود به اهمیت موضوع شهرنشینی پایدار پرداخته و به اقدامات جمهوری اسلامی ایران در این زمینه پرداختند و تحقق اهداف شهرنشینی پایدار را منوط به: (۱) فراهم نمودن زیر ساخت های توسعه، (۲) تنظیم برنامه های هدفمند، هماهنگ و متوازن توسعه و مورد وفاق همه ذینفعان، (۳) وجود عزم ملی در بین ذینفعان توسعه جهت دستیابی به اهداف کمی و کیفی توسعه، (۴) پرهیز دولت ها

- محور ۱. توازن سرزمینی در توسعه شهری
- محور ۲. ترویج و گسترش برابری و عدم محرومیت اجتماعی
- محور ۳. فعال نمودن شهرها و بهره‌وری اقتصادی
- محور ۴. ایجاد هماهنگی و توازن بین محیط طبیعی و مصنوع
- محور ۵. حفظ ریشه‌ها و روح تاریخی شهر
- محور ۶. شهری برای همه نسل‌ها

در اولین روز مجمع، مراسم افتتاحیه با اجرای برنامه های هنری بر گرفته از سنت و فرهنگ چین، از جمله موسیقی و ابرای چینی و سایر برنامه های هنری آغاز و با سخنان شهردار نانجینگ، فرماندار ایالت جیانگ سو و وزیر مسکن و مدیریت فیزیکی چین ادامه یافت. سپس خانم آناتی بایچوکا در مراسم افتتاحیه برخی از مسایل مربوط به اجلاس اشاره نموده و از کشورهایی که به برگزاری اجلاس کمک نموده یا برای مسایل شهری خود و سایر کشورها اقداماتی را به انجام رسانیده‌اند، قدردانی کردند. و با بیان این مطلب مهم که دولت آنگولا ۱۰ درصد از درآمد نفتی خود را به تامین حقوق برابر برای همه و ساماندهی مناطق شهری و روستایی و مبارزه با فقر اختصاص داده چنین اذعان داشتند: « ما در سیستم سازمان ملل وظیفه داریم که

۲. تغییرات اقلیمی و تنوع زیستی و تمرکز بر چالش‌های ناشی از آنها و ارائه راهکارهای مناسب از طریق بهبود وضعیت زیست محیطی سکونتگاهها.

۳. حفاظت از منابع طبیعی و دسترسی به زیرساخت‌های اساسی و توسعه پایدار شهری

محور پنجم:

۱. تلاش بر استفاده از میراث فرهنگی و معماری برای توسعه پایدار شهری از دیدگاههای زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی

محور ششم:

جلب توجه و مشارکت عموم مردم (همه گروههای سنی جامعه) در ایجاد شهرهای هماهنگ

۱. انطباق و سازگاری بین برنامه‌های مختلف آبی برای گروه‌های سنی گوناگون و هماهنگ کردن آنها در قالب یک آینده مشترک شهری.

جمع بندی از نتایج کلی چهارمین مجمع جهانی شهر در نانجینگ:

بنابراین مطابق دستاوردهای جلسات مختلف WUF4 دستیابی به برابری و هماهنگی در شهرها را می‌توان منوط به اتفاقات زیر دانست:

۱. فرآیندهای بنیادین موزون نمودن شهرها در قدم اول فرآیند رفم را در درون داشته و همیشه در رفمها بازنگری نقش و اختیار سهامداران که همان شهروندان هستند را در بر می‌گیرد؛ و ارتباطات و توسعه ظرفیتهای آنها را تعدیل و یا با شکل جدید تنظیم می‌کند و تلویحاً رفتار و روش فکر کردن و نگرش آنها را تغییر می‌دهد که چالشی را به همراه دارد. موفقیت اقدامات موزون سازی به میزان زیادی بستگی به تعهدات تمام بازیگران برای آفرینش همکاری بر اساس شفاف سازی و اعتماد دو جانبه دارد.

۲. برنامه ریزی به منظور جلوگیری از تشکیل زاغه‌ها بهترین اقدام است.

۳. ایجاد هماهنگی و برابری در شهرها با داشتن چشم انداز خوب شهری امکان پذیر است به این ترتیب موانع برچیده شده و

از دخالت در امور تصدیگری و در مقابل حمایت، هدایت و نظارت بر فعالیت‌های توسعه دانستند.

یکی دیگر از رویدادهای مهم این مجمع حضور و فعالیت جوانان و اختصاص بخشی از برنامه‌های مجمع به آنها بود و در این ارتباط خانم آناتی بایجوکا چنین بیان کردند: «جوانان، آینده شهرهای ما هستند، اما اغلب در خاموشی کنار گذاشته می‌شوند به دلیل بیکاری، فقدان تحصیلات و... و از اینرو باید بودجه‌ای برای آغازگران جوان در نظر گرفته شود تا در حرکت توسعه در مرکز استراتژیهای توسعه پایدار قرار بگیرند. جوانان باید در تصمیم‌گیریها حضور مؤثر داشته باشند و خلاقیت و ابتکار و نوآوری آنان می‌تواند کلید غلبه بر چالش‌های شهری و فقر باشد.»

سرفصل‌ها و عناوین مباحث در محورهای ششگانه گفتگوها

محور اول:

۱. نقد روش‌های سنتی برنامه شهری و طرح تجربیات خاص برنامه ریزی شامل: روش‌ها و رویکردهای نوین برنامه ریزی در پاسخگویی به چالش‌های شهری.

۲. ایجاد تغییرات در برنامه ریزی بویژه برنامه ریزی شهری برای دستیابی به توسعه پایدار

محور دوم:

۱. حقوق زمین حامی فقرا (در برابر نیروهای تخلیه اجباری و بدون رعایت قوانین)

۲. مسکن کافی برای همه در مقابل بازار مسکن انحصاری

۳. ارائه وسیع خدمات پایه ای شهری در مقابل مناطق محروم از خدمات

محور سوم:

۱. توسعه زیرساختهای پایدار

۲. تهیه منابع مالی توسعه شهرها

۳. سرمایه گذاری مستقیم خارجی

۴. اقتصاد غیر رسمی شهری

۵. اقدامات برای افزایش درآمد و سود برای سیاست‌های

اشتغال زا برای فقرا

محور چهارم:

۱. شهرهای برخوردار از هماهنگی زیست محیطی

۹. شهرها باید در خصوص حمل و نقل پایدار و انرژی‌های خورشیدی تقویت شوند.
۱۰. اندازه‌گیری تغییرات اقلیمی می‌بایست بعنوان بخشی از زندگی روزمره مورد توجه قرار گیرد.
۱۱. از بین رفتن تنوع زیستی و کاهش منابع طبیعی شدیداً تلاشها را در جهت تحقق اهداف توسعه هزاره تحت الشعاع قرار خواهد داد.
۱۲. تولید و مصرف غیرپایدار، همراه با یارانه‌های مضر، ضعف عمده‌ای جهت تسهیل ارزیابی‌های اثرات زیست محیطی و فقدان درک درست از اهمیت تنوع زیستی در میان شهروندان، مدیران و تصمیم‌گیران، موجب نابودی تنوع زیستی درون و پیرامون شهرهای ماست.
۱۳. ارتباط بین سطوح جهانی، ملی، منطقه‌ای و محلی بسیار اساسی (ضروری) است اگر نیازها و توانایی‌های شهرها در مذاکرات معاهدات تنوع زیستی و توافقنامه‌های چند بعدی زیست محیطی در نظر گرفته شود، تنوع زیستی و مسائل مرتبط با آن بایستی در رأس کلیه برنامه‌های کاری و رسمی و طرحهای موضعی و موضوعی شهرها قرار گیرد. همراه با مشارکت و حمایت کلیه ذینفعان در تمامی سطوح شامل سازمان ملل متحد، اقدامات آتی در شهرها، برای نگهداری اکوسیستم‌ها (زیست بومها) و تنوع زیستی نقش حیاتی در تلاش‌های جهانی برای حفاظت از زندگی بر زمین خواهد داشت.
۱۴. در نهایت اینکه عقایدی که قابلیت اجرا دارند، تجارب جدید، دانش مهارت و به اشتراک گذاشتن بهترین تجارب و عقاید جدید که بصورت گفتگوها و مباحث باز ارائه می‌شود بهترین نوع مشارکت و دستاوردها در یک کنفرانس بین‌المللی هستند.

۴. امکان ارتقای دستیابی به اشتغال، مسکن قابل حصول و تحصیلات ایجاد خواهد شد. حکم روایی خوب در سطوح محلی نیز باعث مدیریت موثر و مفید، توسعه و مدیریت بهینه خدمات شهری است. و دولت‌های محلی در جهت تضمین برآورده شدن برابری و عدم محرومیت، باید بر پایه اصول رایج مشارکت و سازمان‌های شفاف و پاسخگو و چهارچوبهای زمانی پایدار؛ پایه‌ریزی شوند. هر ساله شهرهای بیشتری در کشورهای توسعه یافته بر اساس اجتماعات فراگیر و بر پایه مشارکت بیشتر شهروندانشان و ارائه فرصت‌های برابر بیشتر و عدالت سازماندهی می‌شوند؛ در حالیکه این چهارچوب سازمانی برای حکمروایی شهرها در کشورهای در حال توسعه بویژه آفریقا هنوز به صورت یک پرسش بی‌پاسخ و حل‌نشده باقی مانده است.
۵. چالش برابری، فراگیری و تولید درآمد، کاهش فقر و حفاظت از محیط زیست، چالشی است که با شهرنشینی سریع و تغییرات اجتماعی و اقتصادی سریع قابل لمس می‌شود، آنچه که مشخص است این است که برای کاهش فقر و در نهایت ناپدید شدن کامل آن از جهان برای دستیابی به پایداری حقیقی، ضروری است تعادل پویای واقعی و نه ظاهری بین سیاستهای جهانی و عملکردهای محلی کارآفرین، استانداردهای زندگی و مدیریت و حفاظت پایدار محیط زیست ایجاد گردد.
۶. تغییرات اقلیمی یک مشکل جهانی و محلی است و باید در کلیه سطوح محلی، منطقه‌ای و جهانی اقداماتی در این خصوص انجام پذیرد.
۷. در صورت وجود حمایت‌های لازم و روابط صحیح بین سطوح مختلف جهانی - ملی - محلی امکان کاهش تغییرات اقلیمی میسر است.
۸. می‌بایست در مذاکرات جهانی یک جریان آزاد اطلاعات در سطوح مختلف مورد تشویق قرار گیرد.

پی نوشت:

۱- این گزارش به بهانه حضور نکارندگان مهندس الهام بهمن تیموری - کارشناس شهرسازی دفتر طرحهای کالبدی وزارت مسکن و دکتر سیمین حناچی - عضو کمیته فنی شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و مهندس مینا صنیعی نژاد - معاون دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در جلسات، میزگردها، سمینارها و گفتگوهای منتخب از چهارمین مجمع جهانی شهر در نانجینگ چین نگاشته شده است.

2- World Urban Forum